

Márk evangéliuma

Lekció: Ézs. 56.1-8
Textus: Mk. 11.1-21

2012. márc. 3.
Gazdagrét

Üres vallásosság

Sohasem felejttem el a sokak által többször hallott történetet. Még mielőtt a templomunk felépült volna, de a telek már a miénk volt, meglátogatta gyülekezetünket egy amerikai lelkipásztor barátom Yorkból. Ahogy körbesétáltuk a telket, odalépett az egyik cseresznyefához, amely éppen gyümölcsöt hozott, szakított belőle, és azt mondta: egy fa sem a maga számára termi a gyümölcsöt. A templom, amit építeni szeretnénk sem önmagáért lesz, hanem hogy gyümölcsöt teremjen. Ez alatt pedig a lakótelepen élő sok sok emberre gondolt, azzal a reménységgel, hogy közülük sokan meg fogják ismerni Isten szeretetét. Ez a kép velünk maradt, és újra és újra emlékeztet, hogy mint gyülekezet, nem önmagunkért vagyunk. Arra hívtunk, hogy gyümölcsöt teremjünk, amelyet mások szakíthatnak...

A ma olvasott bibliai szakaszban Jézus egy olyan vallásossággal konfrontálódik, amely nem terem gyümölcsöt. Értéktelen, haszontalan, hiábavaló. Ismerjük el bátran, hogy mindig fenyegette ez a kereszténységet (is), valamint hogy nem kevés olyan kritika éri a keresztény gyülekezeteket és embereket, hogy valójában haszontalanok, feleslegesek, önzők és képmutatók. Ha nem is így fogalmaznák, de gyümölcstelenek. Miért kell ezekkel a kritikákkal foglalkoznunk, kérdezhetné valaki. Egyrészt azért, mert igen gyakran nem megalapozatlanok. Másrészt éppen azért, hogy különbséget tudjunk tenni az igaz és hamis vallás, hit között, akár benne élünk már, mint Jézus követői, akár keresőknek mondanánk magunkat. Legfőképpen meg azért, mert Isten ígéje ezt újra és újra elénk tárja. A próféták feddőzik emiatt Izrael népét éppen úgy, ahogy Jézus is teszi a ma olvasott részben. Lássuk hát, hogy 1. Mi a gyümölcstelen vallásosság? 2. Hogyan jelentkezik ez ma? 3. Hogyan viszonyul a Jézus a gyümölcstelen vallásossághoz, és hogyan viszonyul ez utóbbi Jézushoz?

I. A gyümölcstelen vallásosság Jézus korában

Három esemény áll előttünk négy részben: Jézus messiás királyként bevonul Jeruzsálembe; másnap reggel Jézus megátkoz egy fügefát; Jézus nem kis felfordulást okozva kiüzi a templomból (a templom udvarából) a kereskedőket és a tőlük vásárlókat; majd a következő nap reggelén újra a fügefa: a tanítványok megállapítják, hogy a fügefa elszáradt. Ebből a három történetből kettőben közös az, hogy Jézus, akit nemzeti hősként és szabadítóként fogadtak a páska ünnepre Jeruzsálembe érkező zarándokok, meglepő módon viselkedik. A király mintha először egy apróságon, ráadásul értelmetlen apróságon húzná fel magát (megátkozni egy fügefát, mert nincs rajta gyümölcs, különösen, hogy nem volt szezonja?), majd pedig váratlan kitörésével felforgatja Izrael vallásos-lelki életének központját. Ugyanakkor elhamarkodott lenne úgy ítélni, hogy Jézus hirtelen felindulásból cselekszik ezen a napon. Az előző este (a bevonulás napján) bement Jeruzsálemben a templomba, és mindent megnézett, azaz szemügyre vett (v.11). Másnap reggel, amikor megátkozza a fügefát, világos, hogy nem

úgy viselkedik, mint egy éretlen felnőtt, aki dühöng azért, mert valami nem úgy van, ahogy ő akarja, különösen, hogy ez a helyzet a természet rendje szerint való. Azt, hogy e két eseményt párhuzamba állítva kell látnunk, megerősíti a Márk evangélista által kedvelt ún. szendvics jellegű szerkesztés is. Fügefa megátkozása – templomi kultusz ítélete – fügefa elszáradása. Az elszáradó gyümölcstelen fügefa, mint kerettörténet, szimbolikus illusztrációja a hiábavaló, gyümölcstelen vallási életnek. A templomi istentisztelet felett mondott kritika pedig értelmezi a fügefa megátkozásának történetét. Itt van egy zöldellő fa, amely olyan ígéretet hordoz, amit nem teljesít be (még egyszer: Jézus tette prófétikus-szimbolikus). Itt van az élő, „zöldellő”, látványos templomi istentiszteleti élet, de ha valaki közel megy, nem találja a gyümölcsöt, terméketlen ágakat lát. Isten népének vallása, hitélete, lelki élete, ami Izrael egész nemzeti, politikai, lelki életének a szívdobbanása, csak látszólag élő. Valójában üres és hiábavaló. Miért?

Jézus szavai egészen világosan lerántják a leplet a jeruzsálemi vallásos élet látszatvalóságáról, elhibázott- és céltévesztett-voltáról: „*Nincs-e megírva: Az én házam imádság háza lesz minden nép számára? Ti pedig rablók barlangjává tettétek.*” A két mondatrész két ószövetségi prófétai szakaszból származik. Ha meg akarjuk érteni, mit értett Jézus gyümölcstelen vallásosság alatt, ezeknek a mondatoknak ill eredeti szakaszoknak alapján érthetjük meg.

Ézsaiás próféta arról beszél, hogy Isten nyitott minden ember előtt: „*nem mondjon ilyet az idegen, aki az Úrhoz csatlakozott: Bizonyára elkülönít engem népétől az Úr. Ne mondja a herélt sem: én már kiszáradt fa vagyok*” (Ézs. 56.3) A herélt Mózes törvénye szerint nem tartozhatott Isten népéhez, amint idegenek (nem zsidók) sem (5Móz. 23.2-4). De eljön az a kor, amikor Isten háza „imádság háza lesz minden népnek,” amikor mindazok, akik korábban kizárattak, megismerik az Urat és imádják őt. Ez Izrael hitének, vallásának a perspektívája. Ez a templom végső rendeltetése. Hogy eljöhessenek a népek, és dicsőítsék az Urat. Ez a hiteles, igaz, gyümölcsöt termő istentisztelet és élet. De valami egészen más született helyette: „*ti pedig rablók barlangjává tettétek.*” Ennek megértéséhez egy másik prófétához, Jeremiáshoz kell visszamennünk: „*Ne bízzatok ilyen hazug szavakban: az Úr temploma, az Úr temploma, az Úr temploma van itt! Mert csak ha igazán megjobbítjátok útjaitokat és tetteiteket, ha igazságosan ítélték ember és embertársa között, ha a jövevényt, árvát és özvegyet nem nyomjátok el, és ártatlan vért sem ontotok ezen a helyen, nem követtek más isteneket a magatok romlására: akkor megengedem, hogy ezen a helyen tartózkodjatok, azon a földön, amelyet őseiteknek adtam, öröktől fogva mindörökké. Ti hazug szavakban bíztok, amelyek semmit sem érnek. Loptok, gyilkoltok, paráználkodtok, hamisan esküsztek, a Baalnak tömjéneztek, és más isteneket követtek, akiket nem ismertek. Azután idejöttök, és megálltok előttem ebben a házban, amelyet az én nevemről neveztek el, és ezt mondjátok: Megszabadultunk! De azután ugyanazokat az utálatos dolgokat követitek el. Vajon rablók barlangjának nézitek ezt a házat, amelyet az én nevemről neveztek el? Majd én is annak nézem! - így szól az Úr.*” (Jer. 7.4-11) Képmutatás és elnyomás. Szívet melengető imádság a templomban, másokat elnyomó és kifosztó, Istent semmibe vevő élet a mindennapokban. Folyik a kereskedelem, a biznisz, mennek a mindennapok a szent helyen, de mi köze ennek

ahhoz, amit Isten vár, amit Isten keres a népe életében? Amikor valaki közelről látja a nép vezetői, a főpapok és a papok életét, egymással való súlyos konfliktusait (erről beszámol Josephus Flavius), a vallásos bizniszből jól élő kereskedőket, akkor nem hogy nem imádság házában találja magát, amelynek szentséges és szerető légköre őt is Isten felé fordítja, hanem rablók barlangjában, ami megbotránkoztatja és kiábrándítja. Hogyan jelentkezik ez ma? Mi fenyeget bennünket?

II. A gyümölcstelen vallásosság néhány megjelenési formája ma

Láttuk, hogy a gyümölcstelen vallásosság két legfőbb jellemzője a képmutatás és a kirekesztés. A képmutatás, amely Isten előtt mond valamit, és valójában egész más életet él, és a – részben ebből is fakadó – kirekesztés, amely kiszorítja, távol tartja mindazokat, akik az Urat keresik, hozzá folyamodnának. A hiteles Isten-keresés és vele járás vonzó, a hiteltelen, a hamis pedig taszító. Nézzük ennek néhány megjelenési formáját.

A terméketlen és öncélú vallásosság akkor fenyeget egy egyént vagy közösséget, amikor fontosabbá kezd lenni a megszokott fennálló rend, vagy a tradíció, esetleg maga az intézmény, a szervezet, mint maga Jézus Krisztus. Amikor Jézus helyébe, a kegyelem evangéliumának helyébe lép mindaz a „járulékos elem”, amely elengedhetetlen ahhoz, hogy egy közösség kövesse Jézust. Ha nem Jézus imádása, követése, a neki való engedelmesség van a középpontban, azonnal elfoglalja helyét valami más. Ez a más pedig versengővé, kirekesztővé teszi mind az egyént, mind a közösséget. Miért? Mert ha Jézus körül szerveződünk, akkor az határoz meg bennünket, és egymással valamint a még nem hívőkkel való kapcsolatunkat, hogy mindannyian ugyanolyan elveszettek vagyunk, és mégis mindannyian ugyanazt a kegyelmet és bocsánatot kaptuk attól a Jézustól, aki mindannyiunkért ugyanolyan mértékben meghalt. Ez pedig egy alapra helyez mindannyiunkat, alázatban tart, és nyitottá tesz mindenki iránt. Ha nem Jézus a középpont, a mindent meghatározó Úr, akkor valami más körül szerveződünk, ami a vallásos tradíció vagy a vallásos teljesítmény lesz. És akkor mindjárt lehet keresni a különbségeket. Akkor az számít, hogy kinek vannak „jobb felmenői”, ki tartozik régebb ideje a közösséghez, ki végez több szolgálatot, kinek „nagyobb a hite”, ki adakozik többet, ki hív meg több vendéget az istentiszteletre, ki vállal több gyermeket, ki imádkozik hangosan szebben... és a végtelenségig folytathatjuk a sort. Akkor azonnal lesznek bennfentesek, még bennfentesebbek, és kívül valók, perifériára szorultak. Lesznek, akik „bent” érzik magukat, egyfajta otromba otthonossággal mozognak, és egyre jobban átjárja szívüket, hogy ez nekik jár. És lesznek kijebbek, akik nem annyira Jézus iránt fognak vágyódni, mint azok pozíciójára, akik bent vannak. Az idegenek pedig, amikor igaz szeretetközösség és Isten iránti alázat, valamint az ő jelenlétéből fakadó öröm és hála helyett ezt érzékelik, megfosztatnak attól, hogy megismerjék közöttünk az Urat. Mindeközben hangsúlyozni szeretném, hogy a bent- és kintlévők ilyen típusú kirekesztő viselkedése semmiképpen nem a kereszténységhez kötött, hiszen tudjuk jól, hogy lényegében minden emberi közösségben, sajnos, ez a minta. Munkahelyen,

iskolában, közösségekben kevés az az önzetlen ember, aki tényleg segíti a kívülről érkezők, az idegenek, a gyengék útját befelé.

A fenti hozzáállásnak egy alfaja, amikor valaki úgy csatlakozik Isten népéhez, hogy a külső változásra kerül a hangsúly a szív megváltozása helyett. Amikor a változás az életében lényegében csak a külső vallásosságot érinti, és nincs is tudatában annak, hogy a lényeg hiányzik. Eddig nem járt istentiszteletre, mostantól pedig jár; eddig nem volt református, nem tartozott egy közösséghez, mostantól annak örül, hogy ezt elérte, mert fontos neki, hogy gyökeret eressen; eddig nem végzett önkéntes szolgálatot, mostantól az esik jól neki, hogy már ezt is elmondhatja magáról, hiszen hasznára lehet másoknak. Amikor az ilyen típusú változásokhoz büszkeség és önelégültség kapcsolódik, nyilvánvalóvá lesz, hogy nem történt meg a szív igazi változása, a bűnbánat és a Jézus Krisztusban való bocsánat és új élet elfogadása. Nem vallásosból vallásos élet született, de ez a Jézus Krisztus által történő mély változás, bibliai kifejezéssel újjászületés hiányában terméketlen vallásos élet. Rablók, fosztogatók vagyunk Isten házában, hiszen mindebben csak az vezérel, hogy magunknak gyűjtünk.

Egy harmadik mai megjelenési formája a gyümölcstelen vallásosságnak az, amit – Dietrich Bonhoeffer után - „olcsó kegyelemnek” nevezhetünk. Jeremiás azzal szembesíti a népet, hogy miközben abban bíznak, hogy Isten szinte „automatikusan”, „kötelességszerűen” jelen van közöttük - hiszen jelenlétét ígérte a jeruzsálemi templomban -, valamint eljártsszák a vele való találkozás drámáját („*megszabadultunk!*”), valójában a gyengéket kismizmiző, elnyomó, Isten törvényét megvető és bálványimádó életet élnek. Elszaladnak tehát a templomba, ahol bemutatják az áldozatokat a „kötelezően ott tartózkodó Istennek”, aki „kötelezően megbocsát nekik”, majd folytatják istentelen életüket. Nagy átéléseink vannak, élményeink arról, hogy Isten jelen volt, megszólított, de jó volt érezni a szeretetét, átélni egy közös dicsőítést, lelkesülni és lelkesedni, de amikor szóba kerül, hogy „*loptok, gyilkoltok, paráználkodtok, hamisan esküsztek, ... más isteneket követtetek*”, akkor felháborodunk. Amikor elválnak bennünk az, hogy Isten Jézus Krisztusért, az ő egyetlen áldozatáért minden bűnünket tökéletesen megbocsátotta és eltörölte attól, hogy bennünket pedig ez Jézus Krisztus iránti feltétlen követésre és engedelmességre, általa átformálódó és megszentelődött életre hív, akkor a terméketlen vallásosság útjára léptünk – miközben aktív gyülekezeti életünk és lelki élményeink lehetnek. Természetesen a kegyelem evangéliuma mindig azt fogja hirdetni nekünk, hogy akármiben is elesünk, vétkezünk, van bocsánat. És ezért akik ezt nem ismerik, nem kóstolták, mindig feltehetik a kérdést: akkor ez csak annyi, hogy vétkezel, megbánod, vétkezel, megbánod... A válasz: igen is, meg nem is. Igen, amennyiben igenis megszorodott szívvel, és a megjobbulás útját keresve bánod meg. Igen, hiszen akinek szívét elérte a kegyelem, az nem kívánja azt megcsúfolni, olcsóvá tenni. De nem, amennyiben azt gondolnád, hogy a bocsánat Isten kötelessége. Nem, amennyiben igaz megtérés nélkül Istent automatának tartva élnél vele.

III. Hogyan viszonyul a Jézus a gyümölcstelen vallásossághoz, és hogyan viszonyul ez utóbbi Jézushoz?

Amint láttuk, Jézus Jeruzsálemben messiás királyként, Istentől jött prófétaként hatalommal lép fel. Radikálisan szembemegy a vallásos hatalommal. A templomban véghezvitt drasztikus cselekedetei nem reformot jelentettek, hiszen már másnap minden ugyanúgy folytatódott, mint Jézus megjelenése előtt. Jézus tette sokkal inkább annak meghirdetése, hogy a templomi kultusz megítéltetett. Már csak kérdés, hogy mikor lesz ez láthatóvá, mint a másnapra elszáradó fügefával történt (Kr. u. 70-ben a rómaiak lerombolták a jeruzsálemi templomot). Jézus tehát radikálisan konfrontálja és megítéli a képmutató, az Istent még nem ismerőket kizáró gyümölcstelen vallásosságot. A megtérés cselekedeteit nem termő és a népeket Isten keresésére és imáadására nem vonzó vallás terméketlen, és semmire sem jó. Isten nevében elnyom és kirekeszt; Isten nevét megvetés és gúny tárgyává teszi. Jézus viszont az Úrért él és ég, és ez magyarázza kemény fellépését. Konfrontálja a hamisságot.

A gyümölcstelen vallásosság, ill. annak képviselői azonban szintén kemények és makacsok, nem hagyják magukat: „*Meghallották ezt a főpapok és az írástudók, és keresték a módját, hogyan veszítsék el.*” A terméketlen vallásosság támadást indít Jézus ellen. Ragaszkodik pozícióihoz, elvakult, és azt hiszi, Istent szolgálja. Valójában Isten ellensége. Jézus, az igazi élet, isteni akarat emberi testben konfrontálja a látszatéletet, a látszatélet azonban nem kész behódolni az igazi életnek. Egymással szemben állnak Jézus, az Isten, és a bálvány, az álisten. Jézus ítéletet hirdet szívünk bálványa felett; szívünk bálványa pedig rátámad Jézusra. Az énközpontú vallásosság megtérés nélküli szíve, és Jézus, az Istenért égő élet állnak szemtől szembe egymással.

Egyiküknek meg kell halnia. És ez, ott és akkor, nem más, mint Jézus lesz. A terméketlen vallásosság képviselői győzelmet vesznek felette. Ahogy azóta is, újra és újra felsorakoznak erői. És Jézus pár nap múlva halott.

Majd újra él. Feltámad, és elénk áll. Ő már nem halhat meg. De a mi bálványimádó szívünk általa újat kezdhet. Meghalhat a vallásos felsőbbrendűségnek, amely másokat szükségszerűen lenéz és kirekeszt. Meghalhat annak, hogy vallásos teljesítményből értékeljük magunkat és másokat. A megfeszített és feltámadt Jézus jelenlétében meghallhat annak, hogy olcsóvá tegyük a kegyelmet. Meghalhat annak, hogy másokat megvessen, miközben saját maga rakva hamissággal és bűnökkel. Jézussal együtt, itt és most meghalhat, hogy Jézussal együtt, innentől és mostantól éljen. Hogy ne csak messziről nézve legyen zöldellő fügefafa, hanem közelébe menve meglássanak a jó gyümölcsök. Mert új és jó gyümölcsöket csak újjá lett szív terem. ÁMEN!

Lovas András